

Kitokia Palanga

Turbūt dažnam iš mūsų žodis Palanga siejasi su vasara, atostogomis, karštu smėliu, vėsia jūra, gyvenimu paremtu linksmybėmis, šiuolaikine, modernia turizmo infrastruktūra. Tačiau, kaip žinia, masinis turizmas, kurio pagrindas yra saulė - jūra, dalies keliautojų nebetenkina, tad gana sėkmingai redukavęsis į kultūrinį, turizmas gali užsiimti edukacija, tolerancijos, pakantumo ugdymu.

Tarptautinė komisija nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti karu su Ariogalos gimnazijos Tolerancijos ugdymo centru organizavo išvažiuojamąjį – pažintinį seminarą Vakarų ir Vidurio regione. Seminaras buvo skirtas Tolerancijos ugdymo centrų, švietimo ir kultūros darbuotojams. Pirmoji pažintinė diena buvo skirta Palangos kultūros paveldo pristatymui, tarsi tilto tarp senojo ir naujojo miesto, atskleidžiant kas, kada ir kaip keitė šią pajūrio vietovę.

Iš įvairių Lietuvos vietovių susirinkusių seminaro dalyvių maršrutas prasidėjo aušrininko, triskart rinkto Palangos burmistru Jono Šliūpo rezidencijoje, dabar turinčio muziejaus statusą. Čia muziejininke Simona demonstruoja edukacijas dirbtinai sukurtose atrakcijose, su tam tikrais interpretacijos įrankiais, atskleidžiant tarpukario istorijas; o istorikas, gidas Mindaugas Surblys pristato prezidento Antano Smetonos darbostogas bei Jono Šliūpo visuomenines veiklas, pikantiškus asmeninio gyvenimo fragmentus. Jonas Šliūpas, vienas pirmųjų supratęs, kad gamtos objektai, tinkamai kuriama ir prižiūrima infrastruktūra, teikia tiek ekonominę, tiek neekonominę naudą, gynė viešąjį interesą bei nacių siautėjimo metu – žydų tautybės miesto piliečius. Šio epizodo metu pargriautas, suimtas, priverstas atsisakyti miesto burmistru pareigų. O netrukus, žydų tautybės Palangos miesto bendruomenė, tam tikrais laikotarpiais sudariusi arti pusės gyventojų skaičiaus - sunaikinta. Kirsdami miesto „tėvų“, grafų Tiškevičių alėją, vedami gido Mindaugo Surblio, fragmentiškai praeiname žydų bendruomenės pėdsakais bei klausome struktūrizuotų naratyvų ties buvusią gintaro dirbtuve, limonado fabriku, mažąją ir didžiąją sinagogomis, gyvenamuoju kvartalu. Pabaiga identiška daugeliui Lietuvos miestų - simbolinis paminklas netoli masinės žudynių vietos, ant kurio Palangos žydų bendruomenės pirmininkas Vilius Gutmanas skaito laiko išdildytus žodžius „Miško pietinės dalies kopose nacistiniai budeliai ir jų talkininkai 1941 m. žiauriai nužudė 105 žydus. Tebūnie šventas šių nekaltų aukų atminimas...“ Istorikas Surblys patikslina, jog turėtų būti parašytas nužudytų 106 žydų ir 5 lietuvių skaičius. Kita masinė 200 žydų tautybės žmonių žudynių vieta yra prie Palangos - Liepojos plento. Taip kurortas prarado Palangos žydų bendruomenės žmogiškąjį, ekonominį, kūrybinį, dvasinį potencialą ir kai kuriose gatvėse ilgam liko tyla... Vėliau, sekusiu sovietmečiu, čia žydų nebebuvo, sugriauta du pasaulinius karus atlaikiusi sinagoga, žuvę žmonės įvardinti bendru, tarybinių piliečių pradimu. Galima sakyti, kad lydint kelionės po kurortą vadovams Mindaugui Surbliui, Viliui Gutmanui nuo atvykimo iki išvykimo, pamatyta kitokia, rimta

Palanga, suprastos pažinimo galimybės, o pasak Tarptautinės komisijos vykdančiojo direktoriaus pavaduotojos, švietimo programų koordinatorės Ingridos Vilkienės, „žmonės patys kuria ir griaua istorijas...“

Arūnas Mikalauskas

Klaipėdos r. Veiviržėnų Jurgio Šaulio gimnazijos

Istorijos ir pilietiškumo pagrindų mokytojas